సులతానీ!

౧

'సులతానీ!'

ఈపిలుపు ముగియక మునుపే సులతానీ పెదవులమీఁదఁ చిఱునవ్వు పంచదార వలెను, లలాటమున బొమముడి అల చందపూవువలెను కానిపించెను. తనను ఇటులు పిలిచిన శాంతయ్య కడకు అది వచ్చి 'నీభాంచను; నీ కాల్ మొక్త*, అసలు పేరున పిలవండి బాబయ్యా!' అని అనెను.

అది యిటులు వేఁడుకొనఁగా శాంతయ్య కొంత శాంత స్వరముతో 'నీ అసలు పేరు లోకు లందఱు మఱచిపోయిరి. కాని, యీవేళ అదొకమోస్తరుగా ఉంటివి, చంకలో ఆరైక ఏమిటి? బుజముమీఁద ఆ చీర ఏమిటి? ఏదో జరగినటు లున్నది' అని తేఱి పాఱఁజూచెను.

దాని చేతిమీఁదను కపోలముల మీఁదను ఎట్టని కదుములు, లలాటముమీఁద కుంకెనపూవు అతికించినటులు నెత్తురు, చూచిన శాంతయ్య కనులనిండ నీరు.

ఇంటిలోనుండి శాంత వచ్చి చూచి 'ఏమిటో రగడ జరగెను. చెప్పవే' అనెను.

* 'నీబానిసను; నీకాలు మొక్కుతా.'

సులతానీ గిరుక్కున వెనుదిరిగి 'అమ్మా! నేను మీ యింటిలో ఉండిపోతా' అని అన్నది.

ఆలాగే ఉండు మంచిది అని శాంత అనెను.

ఈ సమాధానము వినిపించుకొనకయే సులతానీ తాను అంట్లుతోము మావి మొక్క కిందికి వెళ్లి చంకలోని రైకయు బుజముమీఁది కోకయు మావిలోఁ బెట్టి కూర్చుండి అంట్లు తోము మొదలిడెను.

శాంత లోలోపలనే నవ్వుకొనుచు 'మాఱుమనుములో మాయ' అనుకొనుచు లోనికి వెళ్లిపోయెను. శాంతయ్యయు మామిళ్లక్రింద అల్లపు మళ్లలో కలుపు తీసికొనుచుఁ గూరుచుండెను.

సులతానీ అంట్లుతోమి ఇల్లలికి తుడిచి శుభ్రము చేసి, ఇతరుల పనిగూడఁ గొంత చక్కదిద్ది ముంగిటికి వచ్చి కూర్చుండెను.

ఏమియు తోఁచనినాఁడు ఊరక కూరుచుండినను తోఁచదు.

సెలవు పుచ్చుకొనవచ్చిన పాలేరు పోతఁడు ఊరక కూరుచున్న సులతానీని చూచి 'నీవు ఇక్కడే ఉండిపోతావా ఏమిటి ? ఇంటికి వెళ్లవూ ?' అని అనెను.

సులతానీ మాటాడలేదు. పోతఁడు ఎదుటికి వచ్చి సులతానీని చూచెను. ప్రతిదినము కౌతుకముతోఁ జూడఁబడు

ముఖము కా దానాటి ముఖము. సులతానీ చూపునెదుట పోతఁడాగఁజాలకపోయెను. వెనుకకు మరలి అతఁడు దాపున నిలిచి 'ఇవ్వేళ సులతానును వదిలిపెట్టేస్తావా ఏమిటి' అనెను.

సులతానీ మాటాడలేదు.

మామిళ్లక్రింద చప్పుడాయెను. పోతఁడు ఉలికిపడి చూచుచుండఁగా శాంతయ్య ముంగిటికి వచ్చెను.

పసుల పాకలోనుండి వీరఁడు మెల్లగా వచ్చెను.

'సరే మీరు అన్నాలకు పోయిరండు' అని శాంతయ్య అనఁగా పాలేళ్లిరువురును ఇండ్లకు వెళ్లిరి.

శాంతయ్య లోని కేఁగఁగనే శాంత 'దీనిని మీరు మన ఇంట ఉండనీయవలదు' అనెను. మొగము చిట్లించుకొని శాంతయ్య 'నన్ను ఉండనీయవలదని నీవు ఉంచుటకా?' అని అనెను. శాంత 'అదేమి? నేనును ఉండనీయను' అని అనెను.

లోపలి పలుకులు ఆలకించుటకు చెవులు దోయిలించుకొని కూరుచున్నది సులతానీ.

వెనుకనుండి పిల్లులు పట్టువానివలె సులతాను వచ్చెను. ఇలు వాకిండ్లు పరికించి చూచెను. సులతానీ ముందు వాలెను.

సులతానీ రెండడుగులు వెనుకకు జరిగి కూరుచుండెను.

'నాది బుద్ధితక్కువ అయింది; నన్నుకూడా రెండు కొట్టు' అని సులతాను దవడ లప్పగించెను.

సులతానీ మెడవాల్చి కూరుచుండెను.

'నాకు చిన్నతనం లేదు. బాబుగారితో చెప్పకు. ఆలోచించి వెంటనే నా మాట పాటించు. లే ఇంక లే. బాబుగారు చూస్తే భాగుండదు.' అని సులతాను అనెను.

సులతానీ మెడ ఓరఁబెట్టెను. నల్లఁగలువలకు మెల్ల కనులు పెట్టు సులతాను కాటుక కనులు సులతానీ కనులలోఁ బడెను. సులతానీ కనులు మెల్లమెల్లగా ముకుళించుకొని పోయెను. ఒక రెప్పపాటులో సులతానీ కనులు తెఱచెను. సులతాను లేచి దాని ముందు విచిత్రముగా నాట్యము చేసెను. గవాక్షమునుండి కాంతకును కాంతయ్యకును ఆనాట్యము కాని పించుచుండెను.

సులతానీ లేచెను.

సులతాను మామిడిమొక్క క్రిందికిపోయి చీరను రైకను తీసికొనివచ్చెను. 'రా పోదాం' అనెను.

'పద! నీవు ముందర పద! ఇంక నోరెత్తకు!' అని సులతానీ దారికేసి చేయి చూపెను.

కిక్కురుమనక సులతాను పోయి పెండెము కడ నిలువఁబడి చూచుచుండెను.

లోపలినుండి శాంత వచ్చెను. 'అమ్మా! ఇంటికి పోతాను సెలవియ్యండి' అని సులతానీ అనెను.

'అదేమే మేకల జగడమాయెను?' అని శాంత యనెను.

'అమ్మా, ఏమీ లేదు. ఇంటికి పోతాను' అని ప్రత్యుత్తర మపేక్షింపక సులతానీ వెళ్లిపోయెను.

౨

చుట్టును ఎఱుకల గుడిసెలు, దొమ్మర గుడిసెలు; చాకల పేట, మంగల గూడెము. నడుమ పెద్ద గంగానమ్మ వేపచెట్టు. దాని క్రిందనే సులతానీ గుడిసె.

సూర్యుఁడు అస్తమింపఁబోవ సుండెను. ఎఱుకతలు పిల్లలకు సోదె పాఠములు చెప్పుచుండిరి. దొమ్మర సానులు పాడుచుండిరి. శుద్ధిదేవతలు చాకితలు మడతలు పుచ్చుకొని గ్రామములోనికిఁ జనుచుండిరి. వరాహావతారములు, వీరభద్ర వాహనములు, ముడియెద్దులును రాకపోకలు చేయుచుండెను.

సులతాను వేపచెట్టుక్రింద ప్రేపచువ్వలతో బుట్టఅల్లుచుఁ గూరుచుండెను. దాపుననే కూరుచుండి గురువు చింతయ్య సిద్ధప్పతత్త్వము పాడుచు తన్మయత్వము చెందుచుండఁగా సులతానీ ఆలకించుచుండెను. మాలమల్లయ్య, సాలెశ్రీరాములు, మంగల మంగి, చాకల పుల్లి, ఎఱుకల మస్తాను, వీరందఱును శ్రోతలు. రాత్రివేళ మబ్బులమీఁది నగలు నక్షత్రముల నన్నిటిని తన పురిమీఁదనే మోచి ఒకనెమలి సులతానీముందు నాట్యము చేయుచుండెను.

సులతాను సులతానీతో రాజీపడిన తరువాత కల్లుత్రాగి పండువుచేసి కొనెను. ఆపండుగులోనే బుట్టలల్లుచు కూరు చుండఁగా చాకల సుబ్బఁడు వచ్చి 'రాత్రి పొద్దుపోయిందాకా యీరి రేవులో బట్టలు ఉతుకుతూంది' అనియు, మంగల శోభనాచలము 'శ్రీరాములు ఈ ఊరునుంచి లేచిపోతాట్ట; వాడికి శాస్తిచేయకుండా వెళ్లనియ్యకూడ' దనియు-ఇటులే పలువురుపలుతగవులు చెప్పుకొనిరి. సులతాను రాజీలు చేసియు డిక్రీలు ఇచ్చియు అందఱను పంపివై చెను.

గురువు చింతయ్య మాధుకరమునకు లేచెను. ఎవరిదారిని వారు వెడలిపోయిరి.

సులతానుచూపులు పిఱుఁదులకు తాఁకుచుండఁగా బుజముమీఁద కడవతో సులతానీ చెఱువునకుఁ బోయెను.

చీపురుకట్టతో శుభ్రముగా ఊడ్చినటు లున్న ఒకసందు నుండి వచ్చి మొగలో నిలిచి సులతానుఅక్క తొంగితొంగి చూచు చుండెను. సులతాను దానిని చూచి 'బోగీ! రా!'అనెను. బోగి గుడిసెలోనికి పోయి నాలుగు మూలలు చూచి వెలికి వచ్చెను. సులతాను కూర్చుండు మని పేఁపచదరు వైచెను. బోగి కూర్చుండెను.

'నీ డబ్బంతా సులతానీ మాయంచేస్తూంది. నీకు తెలియడం లేదు.'

'చీ చీ! అబద్ధం. ఎవడు చెప్పాడే నీకు?'

'శాంతయ్యగారిదగ్గర పదికాసులు దాచిందిట. ఆసంగతి శాంతయ్యగారు మునసబుగారితో చెప్పుతుంటే మీా బావ విన్నాడు.

'నిజం?'

'నిజం?'

'అలా అయితే సంకురుమయ్యపండుగునాడు బావతో జూదం ఆడానన్న మాటే. నీ కో కాసు ఇచ్చా నన్నమాటే.'

'ఆ అన్నీ యిచ్చావు. నిన్నటి అయిదురూపాయలలో నాకేమయినా అంద నిచ్చిందీ?'

'ఈతేప అల్లాకాదు. నీకు కాసియ్యకపోతే నేను నీ తమ్ముణ్ణి కాదు.'

'చేతిలో చెయ్యి వెయ్!'

సులతాను బోగిచేతిలో చెయి వేయఁబోయి కొంచెము తూలిపడెను. పిదప లేచి 'ఇదిగో ఇదిగో ఇది చెరువునుంచి వచ్చే వేళ అయింది. నీవు మెల్లగా వెళ్లు! పోనీ కూచో! పోనీ వెళ్లు! పోనీ ఊ!' అనెను.

బోగి లేవఁబోవుచుండఁగా సులతానీ అడుగుబెట్టెను. రుసరుస లాడుచు దాపునకువచ్చి 'రా పద్దంటే నీ వికట్టడికి ఎందుకు వచ్చావ్?' అనెను.

'పోనీ రానులే' అని బోగి పోబోయెను. సులతాను కొంచెము గుక్కతిప్పుకొని 'వస్తేయేం? రాకూడదా?' అనెను.

'రాకూడదు ముమ్మాటికి రాకూడదు.'

'వస్తుంది ముమ్మాటికీ వస్తుంది.'

'వస్తే నీ గుడిసెను నిప్పెట్టి లేచిపోతా బాబయ్యగారు నాకు కూడూ గుడ్డా ఇస్తామన్నారు తెలిసిందా? అవి ఇక్కడికి వస్తుందా మానుతుందా చెప్పు. వస్తే ఈకుండ ఇక్కడే పగలేసి ఈదారినే బాబుగారింటికి పోతా. ఏమాటా చెప్పు.'

సులతాను ముఖము జేగురుగడ్డ.

'మహా వారింట్లోనే ఉంటానంటావు. ఏమాత్రం తిండి పెడతారో చూదాం. పో లేచిపో!'

'నా వెళటంమాట అటుంచు! బోగి ఇక్కడికి రాకతప్పదా? నాడబ్బంతా నాకు గాకుండా నీకు గాకుండా తప్పదా?'

'మన ఇద్దరికీగాదు, బోగికీ గాదు. శాంతయ్యగారికి కాక తప్పదు. నీవు ఆయనకు గాకతప్పదు.'

'చీ చీ. బాబయ్యగారివద్ద డబ్బు ఉంచుకుంటే కడుపులో ఉంచుకున్నట్లే.'

'అయితే ఎంత ఉంచావు.'

'ఎంతో కొంత. నేను లేచి వచ్చేటప్పుడు నాపాత మగడు ఇచ్చాడు నా కాడబ్బు. దాన్నిగురించి నీవు అడుగవలసిన పనిలేదు.'

'వాడు పట్టి వెధవ. వాడిపేరు నాదగ్గర చెప్పకు. నీవు నాదగ్గిఱకు ఎప్పుడు వచ్చావో అప్పుడే అది నాడబ్బు. నాడబ్బు నాకు తెచ్చి ఇయ్యి, ఇయ్యి!'

'ఇయ్యను ఇయ్యను ఇయ్యను.'

సులతాను అల్లుచున్న బుట్ట నావలఁబాఱవైచి ఒకనిడుద చువ్వతో సులతానీని వేసెను. చువ్వ పొడుగునను తోలు లేచెను. మూఁపుమీఁది కడప లక్ష చిల్ల పెంకులై నేలనావరించెను. సులతానీ నేలవాలెను.

'దొంగవేసం' అని బోగి మెల్లగా ననెను.

'వేసాలూ గీసాలూ నాదగ్గిరా?' అనిసులతాను సులతానీని ఎడపెడ గొట్టెను.

బోగి మెల్లగా జాఱెను. సులతాను సులతానీని కదిలించి తెల్లఁబోయెను. మోడు!

నలుగురును చేరిరి. తలాయొక మాట అనిరి. సులతాను గబగబ గుడిసెలోనికిఁ బరుగెత్తి మంచముక్రింద దాఁగుకొనెను.

పదిమంది చూచుచుండిరిగాని వారి కేమిచేయును తోఁచలేదు.

సులతానీ మొదటి మగఁడు పరమానందాయియు ఆగుంపులో నుండెను. ఒక ముంతతో నీరుతెచ్చి దానినోటఁ బోసెను. చెమటతుడిచి బట్టతో విసరుచు కూచుచుండెను. 'వెళ్లిపోం'డని అందఱను అనుశాసించెను.

క్రమక్రమముగా ఒకరొకరే వెళ్లిపోయిరి. లోపల దాఁగియున్న సులతాను గీతకత్తితో తొంగితొంగి చూచు చుండెను.

కొంతసేపటికి సులతానీ మో మెత్తెను. ఎదుట పాఁత మగఁడు పరమానందాయి!

'ఛీఛీ, లేచిపో! ఊ! వెంటనే లేచి పో! చస్తావు పో' అని సులతానీ అనెను. అని వెనుకకు విఱుచుకొని పడి పోయెను.

మునసబుకరణములు వచ్చిరి. సులతానును పట్టుకొని పోయి బందకొయ్యలోఁబడవైచిరి.

౩

శాంతయ్య మోసాలనుండు సులతానీ తనను తాను మరల తెలిసికొనెను. తనమీఁదనున్న మఱ్ఱికొమ్మలు విసనకఱ్ఱ చేయు పనిని చేయుచుండెను. ఏఁటిరింతలు బాలసూర్యునకు బాకా లూఁదుచుండెను. వడ్రంగిపిట్టలు ఎఱ్ఱతలపాగలు పెట్టుకొనిన పోలీసులవలె చెట్టు పైకొమ్మలనుండి చూచుచుండెను.

సులతానీ మఱ్ఱియూడ పట్టుకొని లేచికూరుచుండెను. శాంతయ్య ఎదురుగా వచ్చెను.

'బాబయ్యా! మీకు దణ్ణం. మీరే నాకు తండ్రి. మీరే నాకు తల్లి' అని సులతానీ లేచి శాంతయ్యకు జేజ పెట్టెను. శాంతయ్య మోమును అటుతిప్పుకొనెను. సులతానీ,

గుమ్మముకడకు వెళ్లి 'అమ్మా! అంట్లు వెయ్యండి! తోలిచి పుతి పోతాను' అనెను.

శాంత లోపలినుండి వచ్చి నివ్వెఱపోయి 'ఈరాత్రి నీకు తెలివిలేదు' ఒడలంతయు కదుములు కట్టిపోయె. అప్పుడే పని చేయుటకు నీకు సత్తువ ఎక్కడినుండి ఊరెనే?' అనెను.

'చేయకపోతే ఎల్లాగమ్మా!'

'నేఁడు నేనే చేసికొందును గాని పాలేరును తీసికొని నీవు ఇంటికి వెళ్లు!'

'నేనే పాలేళ్లను ఇంటికి పంపగలను, కాని అంట్లు వెయ్యండి తోలుస్తాను.'

శాంత ఏమనుకొనెనో ముఖము ముడిచికొనుచుకొని అంట్లు పడవైచి లోనికి వెళ్లిపోయెను. సులతానీ అంట్లన్నియు తీసికొని మామిడిమొక్క క్రిందికి వెళ్లి కూరుచుండెను. లోఁగడ కుండలో పోసిఉంచుకొనిన నీటిలో గిన్నెలు తోలుచుచు తోలుచుచు 'అబ్బ' అని అనుకొనెను. చేతినుండి గిన్నె జారెను. తల గిఱ్ఱున తిరిగెను. మూవి మొలక కానుకొనెను.

కొంతసేపటికి ఒడలెల్ల పరికించి చూచుకొనెను. కనుల వెంట నీరు రోడఁదొడఁగెను. అతిప్రయత్నమున వెక్కు లాఁపు కొనెను. శాంతయ్య ముంగిటికి రాఁగనే గిన్నెలు చేతఁబుచ్చి కొని సులతానీ ఎదురుగా వచ్చెను. దానివచ్చనిశరీరముమీఁద చబుకు దెబ్బలు శాంతయ్యకు కానిపించెను. శాంతయ్యకనుల

నీరు గ్రమ్మెను. సులతానీ కనులును నీటఁదోఁగెను. ఒక రొకరు మాటాడకుండ కొంచెము సేపు అటులు నిలువఁబడిపోయిరి.

'సులతానీ! నిన్ను మా అమ్మవలె పోషింతును. మా యింటనుండిపో! కూడుగుడ్డలిత్తును. భగవంతుని తలఁచుకొనుచు కాలము గడుపు!' మని శాంతయ్య అనెను.

'అయ్యా! దేముఁడింకా నా తలలోకి దిగలేదు. నాకు సులతానే దేవుఁడు. కాని తమరిని ఒకటి వేడతా ' అని సుల తానీ అనెను.

శాంతయ్య ఈమాటలతో కొంతవిరక్తి కొంతరక్తియు చెంది 'ఏమిటా వేఁడికోలు ?' అని అనెను.

'మీావద్ద నేను దాచికొన్నసొమ్ము నేనుచచ్చినాదరే సుల తానుకు ఇవ్వద్దు; ఇది ఒకటే నాకోరిక' అని సులతానీ అనెను.

శాంతయ్య మాటాడకుండెను. శాంతవచ్చి 'మీాదగ్గఱ ఆకాసులు ఉంచవద్దు; దానికే ఇచ్చివేయుఁడు, సులతానే దీనికి దేవుఁడైనపుడు ఈకాసులు ఆదేవునకే నివేదన చేయవలసి ఉండును. మీాదగ్గఱ ఉన్నచో, ఆడబ్బుకొఱకు కూనీలు అయి పోవును' అని అనెను.

సులతానీ శాంతను ఆచి చూచెను. పిదపశాంతయ్య కేసి తిరిగి 'అయ్యా! ఆలాగైతే ఆబాధ నేనే పడాలి; నాకే ఇచ్చివెయ్యండి' అనెను.

'సరే, ఆలోచించి మరల చెప్పు! ఇచ్చివేయుదును.' అని శాంతయ్య అనెను.

సులతానీ, గిన్నె లన్నియు వానివాని తావులలోఁ బెట్టి ఇంటిపని యెల్లయు మెల్లగాఁజేసి శాంతయ్యకడకు వచ్చి 'బాబూ! నేనిఁక మీపాదాలకడనే ఉండిపోతా' అని అనెను.

'సులతానును వదిలివేయుదువా?'

'వదిలేస్తా.'

'భేష్. అలాగే ఉండిపో! ఇఁక నీకు శ్రీరామరక్ష' అని శాంతయ్య అనుచుండఁగా శాంత వచ్చి నీదేవుని రాత్రిచూచి కొందువుగాని. ఈపూఁట ఇక్కడే అన్నముతిని పొద్దుక్రుంకు దాఁక ఉండు!' అని అనెను. సులతానీ జేజెపెట్టి 'సరే నమ్మా!' అని అనెను.

ప్రొద్దు గ్రుంకుచుండఁగా మునసబుకడనుండి తలారి శాంతయ్యకడకు వచ్చెను.

వచ్చుచు వచ్చుచునే తలారి — 'ధొరగారూ! సుల తానుగాడు చంక కింద కత్తి దాచుకున్నాడు. రాత్రిరి ఎవరికీ కనబడలే. పొద్దున్నే కనబడింది. మీకు శాస్త్ర ఈకబురు చెప్పి తీసుకో రమ్మన్నారు'

ఈమాటలు వినుచు శాంతయ్య సులతానీ మోమును జూచెను. ఆముఖమునఁగాని అకనులఁగాని ఇసుమంతేని భేదము లేదు.

'సరే వచ్చుచున్నాను పద' అ నిశాంతయ్య అనెను. ఇటులు అని వెంటనే కఱ్ఱ దీసికొని తలారి ముందు నడుచుచుండఁగా శాంతయ్యకచేరీచావడిలోనికిఁ జనెను. ఎదురుగా బండ కొయ్యలో సులతాన్. వానిని జూచుచు వాని ప్రక్కనే పరమానం దాయి. వాని ప్రక్కనే మునికోల పుచ్చికొని గ్రుడ్డిగురవాయి.

౮

గ్రామమున నేదేని విశేషము జరుగుఁగాక అది అంద ఱను పిలువని పేరంటము.

ముందర ఒక ఎల్లయ్యయు పిదప నొక పుల్లయ్యయు వచ్చి దూరముగా నిలువఁబడి చూచిరి. పిదప నొక ఎల్లమ్మ పిమ్మట నొక పుల్లమ్మ. తరువాత తట్టాయి బుట్టాయి కట్టాయి కంపాయి. పిమ్మట మేఁకలు గొఱ్ఱెలు ఆవులు బఱ్ఱెలు— ఇది యెల్లయు నొక మహాసభ. రమ్మనువాఁడు లేఁడు; పొమ్మను వాఁడును లేఁడు—స్వారాజ్యము. అచటి స్థలము సార్వజని కము, కాలము సార్వజనికము, కొంతగుండా రాజ్యము. ఒకఁడు 'కొట్టు' అనుచో రెండవ వాఁడు 'పొడు' అనియు చేర్చును. దానితో తేనెపెర కదిలినటులు అందఱును 'కొట్టుకొట్టు, పొడు పొడు!', 'పాపం' అని ఒకఁడనుచో రెండవవాఁడును 'అయ్యో పాపం! వదిలెయ్యండి'. అందఱును కలిసి 'వదిలెయ్యండి వది లెయ్యండి వదిలెయ్యండి వదిలెయ్యండి.

సూర్యుఁ డీ మహాసభ నుండి ఎవరికిని దెలియకుండ

తప్పుకొనెను. అది పిటికితనమో మంచితనమో యెవరికిఁ దెలియును? చీఁకటి జడవలె అల్లుకొనియెను.

మునసబుగారు లేచి అందఱను చూచి వీఁడు సులతానీని కొట్టాడు కాబట్టి, వీడికిన్నీ అదే శిక్ష. 'ఒరే గుడ్డిగురవా! వీణ్ణి గదిలోకి తీసకపోయి తడికె మూసి ఇరవై దెబ్బలుకొట్టు! కళ్లు కనబడక గోడలను కొట్టేవుసుమీ' అని అనిరి.

గురవాయిలేచి గుడ్లుత్రిప్పుచు మునికోల సవరించుచు—
'ధొరగారూ! అంధరికీ మొహంమీద కళ్లుంటే గురవాయికి చేతులమీద ఉన్నాయి' అని అనెను.

పరమానందాయియు నంబాయియు సులతానును బండకొయ్యనుండి తీసి గదిలోనికి తీసికొనివెళ్లిరి.

చూడవచ్చిన మహాజనులందఱు 'సరియయిన శాస్తి అయిన'దనిరి. కొందఱు వెళ్లిపోఁదొడఁగిరి. జంతుజాలము కొంత అటు, కొంత ఇటు, పోఁదొడఁగెను. పిల్లలు నలిఁగిపోవుచుండఁగా పెద్దలు రెక్కలు పట్టుకొని అవలికి ఈడ్చుచుండిరి.

ఆ గందరగోళములో ఎవరికిని దెలియకుండ తడక మెల్లగా తొలఁగించి సులతానీ గదిలో ప్రవేశించెను. సులతానీని చూచి సులతాను ఆవురు మనెను.

'కొట్టినప్పుడిల్లా లేదేం?' అని గురవాయి అనెను.

సులతానీ తన కుడి అఱచేయి పైకెత్తి ఎడమచేతి

చూపుడువేలు పెదవులమీఁద నిలువుగా వేసికొని గ్రుడ్లు ఱిమెను.

సులతాను తెలిసికొని కిక్కురు మనకుండెను. 'చేయి చాఁపు!' అని గురవాయి గద్దరించెను.

సులతానును ఒకమూలకు త్రోసి సులతానీ తన కుడి చేయి చాపి ఎడమచేతి వేలితో సులతానును పొడిచెను. తెలిసికొని 'చాపాను' అని సులతాను అనెను.

'ఏదీ?' అని గురవాయి పట్టుకొనవచ్చెను. వెంటనే సులతానీ సులతాను చేయి అందిచ్చెను. గురవాయి తడవి చూచుకొనెను. సరిగా వెనుకకు నడచెను. చేయెత్తి దైవమునకు మ్రొక్కుకొనెను.

వెంటనే సులతానును మూలకు త్రోసివైచి సులతానీ తనచేయి చాఁచెను.

సులతానీ చేతిమీఁద దెబ్బలు పళపళ మ్రోఁగెను. ఆ చేతినుండి రక్తమే జాఱెనో, రాగమే జాఱెనో ఆచీఁకటిలో ఎవరుచూచిరి? దాపుల నున్న సులతాను చూచెనా?

గురవాయి తనపని ముగించుకొని తడక తెఱచెను. సులతానీ సులతానును ముందులకు త్రోసెను. గురవాయి ముందు నడవఁగా సులతాను వెనుక వెళ్లెను.

'ఎక్కడి దొంగ లక్కడ గప్ చిప్' అని మునసబుగా రనిరి.

తుమ్మెదలవలె సంగీతములు తీసికొనుచు ఎక్కడివా రక్కడికి పోఁదొడఁగిరి. సులతాను తడకకేసి చూచుచు ముందు ముందులకు నడచెను. వాని వెనుకనే శాంతయ్య.

సులతాను వెనుక వెనుక చూచుచునే నడచుచుండెను. 'ఇతెవరును కాదు; నేనేరా' అని శాంతయ్య అనెను. సులతాను ఏడుపు సాఁపుకొనలేకపోయెను. వెక్కి వెక్కి ఏడ్వమొద లిడెను.

'పాపము! దెబ్బలు బాగుగా తగిలెఁ గాఁబోలు' అని శాంతయ్య అనెను.

'కాదండి బాబూ! ఆ దెబ్బలు తిన్నది సులతానీ' అని సులతాను వెక్కివెక్కియేడ్వఁ దొడఁగెను.

శాంతయ్య నిర్ఘాంత పోయెను. జరిగిన సంగతి యంతయు సులతాను చెప్పెను. శాంతయ్య ముక్కుమీఁద వేలు వైచికొని నిలువఁ బడెను

శాంతయ్య కొంతసేపటికి 'వెంటనే సులతానీని ఇక్కడికి తీసికొనిరా!' అనెను.

సులతాను వెనుకకు కాలు పెట్టుటకు కొంత తచ్చాడెను. శాంతయ్యకు విరక్తి కలిగెను. 'నేనేవెళ్లి తీసికొని వత్తును' అని అతఁడనెను.

మొగసాలనుండి ఈప్రసంగము నంతయు వినుచున్న శాంత ఎలుఁగెత్తి--'సులతానీ ఇక్కడికి వచ్చెను' అని అనెను.

శాంతయ్య గబ గబ లోని కేఁగెను. వెనుకనే సులతాను. వాని వెనుకనే మెలమెల్లగా పరమానందాయి.

౫

వాకిట వ్రేలాడుచున్న దీపముముందు సులతానీ నిలువఁబడి యుండెను. దీపములో నున్న జడతేజస్సును ఒకతూరి, సులతానీముఖములోనున్న చేతన తేజస్సును ఒకతూరి, శాంతయ్య రెండుమూఁడుసారులు చూచెను.

సులతానీ తనచేతిని వస్త్రములో దాఁచికొనెను.

ముందుకు మెలమెల్లగా అడుగులు వేసికొనుచువచ్చి సులతాను నిలువఁబడెను. వాని వెనుక పరమానందాయి.

'చూచితివా నేఁటి తమాషా? చెప్పనా నీకు సులతానీ?' అని శాంతయ్య శాంతతో అనెను.

'ఆ దానిదేవుని సులతానును తన్నించెనని మీరును సంతోషింతురేమి' అని శాంత యనెను.

'పనికిమాలినదానా! నీకెప్పుడును తొందర! ఇవ్వేళ వానికి బదులుగా ఈ దెబ్బలు తిన్నదియు సులతానీయే' అని శాంతయ్య అనెను.

శాంత కనులు రెండును ఏకాగ్రములాయెను.

సులతానీ వెనుదిరిగి చూచెను—దూరముగా సులతానును పరమానందాయియు! సులతానీ, ముఖమును మరల

ముందులకు త్రిప్పుకొనెను. దాని ముఖమున మార్పేమియు లేదు.

ఇంతలో ప్రకృతికి వచ్చి శాంత అది 'యేమిటి?' అనెను.

'సులతానీ! ముసుఁగునుండి నీచేయి తీసి చూపు' అని శాంతయ్య అనెను.

సులతానీ చూపలేదు.

'సులతానీ! నీలో ఒక తేజస్సు ఉన్నదని నాకు మొదటి నుండియు తెలియును. కర్మ చాలక ఇక్కడ పడితివి. నీవిఁక మాఇంటిపద్ద ఉండిపో. నిన్ను మాఅమ్మవలె చూచుకొందును. భగవంతుని తలఁచుకొనుచు కాలము గడుపు!' మని శాంతయ్య అనెను.

శాంత చేరువకు వచ్చి 'సులతానీ! చేయేది చూపు చూపు!' అనెను.

సులతానీ ఏమియోజించుకొనుచుండెనో శాంత మాటలుగాని శాంతయ్య మాటలుగాని వినలేదు. అపుడు తలయెత్తి చూడఁగా తన యెదుట శాంతయు శాంతయ్యయు నుండిరి. అది వెంటనే వారి యిరువురికి సాష్టాంగనమస్కారము చేసెను. దాని చేతినుండి రక్తము స్రవించుచుండెను.

సులతానీ సొమ్మ దోఁగెను.

శాంతయ్య నీరుతెచ్చి మొగము మీఁద కొట్టి చేతికి కట్టుకట్టెను. శాంత విసరుచు నిలువఁబడెను.

సులతాను దగ్గఱకు వచ్చి—'అమ్మా, మీరు విసరఁ గూడదు, నేను విసురుతాను, అని అడ్డము వచ్చెను.

'అంట్ల వెధవా! ముళ్లా దెబ్బలు కొట్టించడానికి నడుమ చేరావా?' అని పరమానందాయి దగ్గఱకు వచ్చెను.

సులతాను గ్రుడ్లుఱిమెను. పరమానందాయి పండ్లు పట పట గొఱికెను.

సులతానీ లేచెను. చూపుడువేలితో వారిరువురిని బెదిరించెను.ముదిరియొద్దులవలెనిరువురును ఎడముగా నిలువఁబడిరి.

సులతానీ శాంతయ్యనుజూచి 'అయ్యా! నా దోమనవి' అనెను.

'ఏమిటి?'

'తమవద్ద నా కాసు లిపుడు సిద్ధంగా ఉన్నవా?'

'ఉన్నవి.'

'పరమానందయ్యవద్ద నేనుండగా కూలీనాలీ చేసి సంపాదించాను. అవి ఆయనవి. ఆయనకు ఇచ్చెయ్యండి బాబూ!'

'మంచిది.'

'నేను తమ యింట్లో ఉంటే తమకూ బరువే అవుతుంది' ఈమాట సత్తెం'

'కాదు' అని శాంత.

సులతానీ శాంతమాట వినిపించికొనక శాంతయ్యను చూచుచు, 'అయ్యా దేవు డింకా నాతలలోకి దిగలేదని పొద్దున తమతో అన్నాను. ఇందాక దెబ్బలకుముందు నాతల లోకి దిగాడు.'

శాంతయ్య పెదవులపై చిఱునవ్వు కానిపించెను. శాంత తెల్లపోయి చూచుచుండెను. సులతానును పరమా నందాయియు ఆశ్చపడిరి.

'ప్రాణాలయినా ఇచ్చే నేస్తం నాది. మళ్లా నాకు మల్లే ప్రాణాలిచ్చే నేస్తం నాకు దొరకలేదు. ఇక అక్కర్లేదు'

సులతానును పరమానందాయియు తలలు వంచుకొని నిలువఁబడిరి.

'బాబూ! నేస్తంలో చేదు విఱిచి తీపి సంపాయించాలి. నేను తమకూ బరువు మోపను. నేనూ బరువు మోయను. బిచ్చ మెత్తుకొనే బికారినయి పోతా. తిరుపతి వెంకన్నకు దానిస నవుతా. నా కిక వెయ్యి నామములవాడితోనే నేస్తం. నాకు మీరందరూ సెల విప్పించండి.'